

KNJIGA PETA

1. Za konzulata Rubelija i Fufija, od kojih je jednomu i drugomu bio nadimak Gemin, u najdubljoj starosti, umrla je Julija Augusta, po klaudivjevskoj obitelji i posvojenju u kuću Livijevaca i Julijevaca žena najsjajnijeg plemstva.⁸⁶⁰ Prvi njezin muž i otac njezine djece bio je Tiberije Neron, koji se, kao bjegunac u Peruzijskom ratu, nakon što je sklopljen mir između Seksta Pompeja i trijumvirā, vratio u Grad.⁸⁶¹ Potom ju je Cezar, iz

⁸⁶⁰ »Za konzulata Rubelija i Fufija«; god. 29. posl. Kr. — Rubelije Gemin, inače nepoznat. — Fufije Gemin bit će 32. posl. Kr. upleten u optužbu za uvredu veličanstva, te će zajedno sa svojom ženom Mutilijom Priskom, prisnom prijateljicom Livije Auguste (v. IV 12), počiniti samoubojstvo; usp. Dio Cass. LVIII 4. — Julija Augusta, pripadala je plebejskom rodu Livijevaca po tome što je njezin otac Klaudije bio posinjen od Marka Livija Druza, pučkoga tribuna iz 91. pr. Kr., te otada nosio ime Marko Livije Druz Klaudijan. Livija je najprije bila udana za Tiberija Nerona, koji ju je 38. pr. Kr., u njezinoj devetnaestoj godini, u času kad je već s njime bila rodila Tiberija i nosila Druza, prepustio Oktavijanu; Oktavijan ju je uveo u rod Julijevaca, a naslov Augusta dobila je nakon Augustove smrti 14. posl. Kr. (v. I 8). — »U najdubljoj starosti«; Dion Kasije (LVIII 1) navodi kako je umrla u osamdeset i šestoj godini života. — Tiberije Neron, otac cara Nerona; Svetonije posvećuje čitavo poglavlje opisu njegove karijere (*Tib.* 4).

⁸⁶¹ Peruzijski rat, od kraja 41. do proljeća 40. pr. Kr., sastojao se u opsadi Peruzije, grada u Etruriji (danas Perugia), u koji su se bili sklonili pobunjeni veleposjednici, čiju je zemlju Oktavijan bio konfiscirao za svoje veterane, Antonijevi veterani koji su bili prikraćeni pri podjeli zemlje, te sve Antonijeve pristaše, na čelu s Antonijevim bratom Lucijem Antonijem (konzulom 41. pr. Kr.) i Antonijevom ženom Fulvijom. Opsjednut od Oktavijana, Lucije se morao predati i prijeći na njegovu stranu. Tiberije je Neron odatle pobjegao k Sekstu Pompeju na Siciliju. — Mir između trijumvirā i Seksta Pompeja, kojega je njegovo brodogavlje učinilo gospodarom Sredozemlja, sklopljen je u Puteolima (ili kod susjednog rta Mizena) u jesen 39. pr. Kr.

žudnje za njezinom ljepotom, oteo mužu, ne zna se da li protiv njezine volje, tako žurno da ju je, ne ostavivši joj vremena ni da rodi, trudnu doveo na svoje ognjište. Poslije toga nije rodila nijednoga potomka, nego je, postavši udajom Agripine i Germanika povezana s krvlju Augustovom, s ovime imala zajedničke praunuke.⁸⁶²

Po neporočnosti svojega doma žena starinskog kova, ljubazna više nego što se odobravalo nekadašnjim ženama, kao mati pohlepna za vlašću, kao žena popustljiva, s prepredenošću svoga muža, s dvoličnošću svoga sina sasvim dobro usklađena. Pogreb je njezin bio skroman, oporuka njezina dugo vremena ostala neizvršena. Pohvaljena je na govornici od Gaja Cezara, svojega praunuka, koji se uskoro domogao carstva.⁸⁶³

2. A Tiberije se, zbog toga što nije bio nazočan iskazivanju posljednjih počasti svojoj majci, ne izmijenivši ni u čemu udobnost svojega života, preko pisma, ispričao veličinom državnih poslova, dok je počasti, što ih je senat obilato odredio uspomeni na nju, iz tobožnje skromnosti, umanjio, prihativši sasvim mali dio njih i dodavši da joj se ne određuje nebesko štovanje: kako je tako sama htjela.⁸⁶⁴ A na jednom se mjestu istoga pisma, dapače, okomio na ženska prijateljstva, prekoravajući neizravno konzula Fufija. Ovaj je zahvaljujući naklonosti Auguste postao veoma utjecajan, sposoban u pridobivanju ženskih srdaca,

⁸⁶² Djeca Germanika, koji je bio Livijin unuk, i Agripine (Starije), koja je bila Augustova unuka, bila su s Augustom i Livijom, kao njihovi praunuci, u istom stupnju rodstva.

⁸⁶³ Gaj Cezar budući je car Kaligula; tek je on u potpunosti izvršio njezinu oporuku (usp. Suet. *Cal.* 16).

⁸⁶⁴ Prema Svetoniju (*Tib.* 51), Tiberije je bio obećao da će je doći vidjeti na odru, ali je, nakon što su dugo vremena na njega čekali, dao nalog da bez njega pristupe sprovodu. Božansko joj je štovanje odredio Klaudije: njezin je lik bio postavljen u Augustov hram, a vestalkama je bilo naloženo da se brinu za njezin kult; usp. Suet. *Claud.* 11.

a isto tako zajedljiv i čovjek koji je običavao ismjevivati Tiberija gorkim šalama, koje moćnici dugo pamte.⁸⁶⁵

3. Međutim, od tog je vremena vladavina postala već prijeka i nasilna; za života je, naime, Augustina još uvijek preostajalo pribježište, jer je u Tiberija bilo uvriježeno poštovanje prema majci, a Sejan se nije usuđivao suprotstaviti roditeljskom dostojanstvu. Tada su, kao da su se oslobodili uzda, srnuli, te je upućeno pismo upereno protiv Agripine i Nerona, za koje je svjetina vjerovala kako je već i prije bilo doneseno i kako ga je Augusta bila zaustavila: nedugo je, naime, poslije njezine smrti pročitano.⁸⁶⁶ U njemu su bile riječi birane oštine. No nije u njemu predbacivao unuku ni oružanu pobunu, ni težnju za prevratom, nego ljubav prema mladici i besramnost. Ne usuđivši se protiv snahe izmisliti ni to, optužio ju je zbog drskosti jezika i prkosna srca, uz velik strah i muk senata, dok nekolicina onih koji nisu imali nikakve nade od časna postupka (a pojedinci znaju i javnu nesreću okrenuti u priliku za stjecanje naklonosti) nije zatražila da se o tome podnese izvještaj, među njima je najspremniji bio Kota Mesalin, sa svojim zastrašujućim prijedlogom.⁸⁶⁷ No ostali su prvaci, a osobito magistrati, bili ispunjeni strepnjom: jer, Tiberije je, unatoč žestoku napadu, sve ostalo bio ostavio neizvjesnim.

4. Nalazio se u senatu Junije Rustik, čovjek kojega je Cezar odabrao da sastavlja zapisnike otaca, te se stoga vjerovalo kako ima uvid u njegova razmišljanja.⁸⁶⁸ On se kobnim nekim porivom

⁸⁶⁵ Dvije godine poslije Tiberije će primorati Fufija da počini samoubojstvo, u čemu će ga pratiti i njegova žena Mutilija Priska (v. bilj. uz pogl. 1).

⁸⁶⁶ »Upućeno«; senatu.

⁸⁶⁷ O Koti Mesalinu v. bilj. uz II 32.

⁸⁶⁸ Junije Rustik, po svoj prilici otac Arulena Rustika (o kojemu v. bilj. uz XVI 26). — »Zapisnici otaca«; *acta* ili *commentarii patrum (senatus)*, službene novine s izvješćima o vijećanju senata, koje je za svojega prvoga konzulata 59. pr. Kr. bio ustanovio i potom redovito izdavao Julije Cezar (usp. Suet. *Caes.* 20: »Nastupivši konzulsku

(nije, naime, prije toga bio pružio dokaza odvažnosti) ili naopakom domišljatošću, dok je, zaboravivši na ono što mu prijeti, strahovao od neizvjesnog, priključio neodlučnima i stao nago-varati konzule da ne počinju s raspravom, te im stao razlagati kako se u kratkom trenutku znaju izmijeniti najveće stvari: kako propast Germanikova <doma> može jednoga dana u starca <pobuditi> kajanje.

U isto vrijeme narod, noseći Agripinine i Neronove kipove, okruži vijećnicu, te, uz dobre želje za Cezara, stane vikati kako je pismo krivotvoreno i kako se protiv vladareve volje snuje propast njegovu domu. Tako se onoga dana nije počinilo ništa žalosno. Raznosile su se, također, pod imenom konzularā, izmišljene odluke uperene protiv Sejana, jer je većina njih u potaji, pa stoga i s to većom drskošću, uvježbavala strastvenost svog govorničkog dara. Odatle u njega još silnija srdžba i povod za optužbe: bol je careva prezrena od senata, narod se odmetnuo; čuju se i čitaju dotad nezamislivi govori, nečuvene odluke ota-ca. Što li im je preostalo negoli da pograbe mač i da one, čije su obrazine slijedili umjesto zastava, izaberu za svoje vođe i zapovjednike?

5. Cezar se, stoga, ponovivši svoje grdnje protiv unuka i snahe i prekorivši proglasom puk, potužio pred ocima što je prijeverom jednog jedinog senatora javno poniženo carsko veličanstvo, ali je ipak zatražio da se sve prepusti njemu. I više se nisu donosile odluke o stvarima od krajnje važnosti (to im je, naime, bilo zabranjeno), nego su očitovali spremnost na osvetu, koju je sprečavala carska volja.

službu, Cezar je prvi od svih konzula naredio, da se svi dnevni poslovi senata i narodne skupštine zapisuju i objavljuju.« (S. Hosu, Zagreb 1956). August je nastavio s uređivanjem dnevnika, ali je zabranio njegovo izdavanje. Tiberije je oduzeo senatu pravo da samostalno iz svojih redova bira tajnika, koji se zvaao *curator actorum senatus* ili *ab actis senatus*, i nametnuo mu čovjeka od svog povjerenja.